

RESOVIA SACRA

STUDIA TEOLOGICZNO-FILOZOFICZNE
DIECEZJI RZESZOWSKIEJ
ROK 24 (2017)

NUMER JUBILEUSZOWY
Z OKAZJI 25-LECIA
DIECEZJI RZESZOWSKIEJ

Rzeszów 2017

KS. WŁADYSŁAW WYSZOWADZKI

**WIZYTA DUSZPASTERKA KS. KARD. JÓZEFA GLEMPA,
PRYMASA POLSKI W ANGLII, WALII I SZKOCJI
W DNIACH OD 21 LUTEGO DO 4 MARCA 1985 ROKU
ORAZ W IRLANDII W DNIACH
OD 18 DO 23 STYCZNIA 1988 ROKU**

Historyczna wizyta Prymasa Polski, księdza kardynała Józefa Glempa w Wielkiej Brytanii na długo pozostanie w pamięci i w sercach Polaków. Przybywając w dniu 21 lutego 1985 roku z posługą duszpasterską na ziemi św. Jerzego, św. Dawida oraz św. Andrzeja, kardynał Glemp przez okres dwunastu dni witany był entuzjastycznie nie tylko przez Rodaków, ale również przez katolików brytyjskich i chrześcijan różnych wyznań. Poprzez swą obecność na ziemi szkockiej, walijskiej i angielskiej Prymas Polski w pełni potwierdził słowa, które wypowiedział na początku jego wizyty Arcybiskup Westminsteru, kardynał Basil Hume: „Katolicy podróżujący po świecie, w pewnym sensie nie opuszczają domu. Dokądkolwiek się udadzą, tam znajdują dom swojego

KS. DR HAB. WŁADYSŁAW WYSZOWADZKI, kapłan archidiecezji warszawskiej, dr teologii biblijnej i filozofii, dr hab. teologii pastoralnej, wicerektor Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii, proboszcz parafii pw. Chrystusa Króla w Londynie. Kontakt: 55 Foxbourne Road, SW17 8EN, London.

Ojca i rodzinę wiary”¹. Ksiądz Prymas, odwiedzając Polaków zamieszkałych na Wyspach Brytyjskich, przybył do swojej rodziny, której na imię Polska poza Polską².

Duszpasterska wizyta Księdza Kardynała Glempa w Wielkiej Brytanii miała dwa wymiary: brytyjski i polski. Pierwszy koncentrował się na umacnianiu osobistego kontaktu Prymasa z brytyjskim Kościołem katolickim na terenie Szkocji, Walii i Anglii, i to nie tylko z hierarchią, lecz tak dalece, jak to było wykonalne, także z wiernymi tego Kościoła i innymi wyznaniem chrześcijańskimi. Drugi wymiar skupiał się wokół wizyt w polskich wspólnotach katolickich rozsianych obficie na terenie Wielkiej Brytanii. Sekcja polska BBC³ z natury rzeczy wydarzeniu temu poświęciła najwięcej czasu, nadając codziennie komentarze swego specjalnego wysłannika, który był jednocześnie autorem dłuższego programu radiowego, omawiającego w szczegółach wizytę Księdza Prymasa na terenie Szkocji, Walii i Anglii. Dzięki mediom każdy Polak na Wyspach mógł śledzić przebieg podróży dostojnego gościa, codziennie wygłaszającego homilie, kazania i przemówienia umacniające Polaków w wierze i miłości do Ojczyzny. Poprzez owe katechezy i żywy kontakt z rodakami wizyta Kardynała Glempa wydała wielkie duchowe owoce. Była również okazją do zaprezentowania spraw polskich, zwłaszcza zrozumienia sytuacji Kościoła katolickiego we współczesnych warunkach polskich. Polacy żyjący na Wyspach Brytyjskich z uwagą słuchali wystąpień Prymasa, szczególnie wtedy, gdy mówił on o roli i znaczeniu Kościoła w Polsce.

Patrząc dzisiaj z perspektywy minionych trzydziestu jeden lat, należy zauważyć, że wizyta ta wpisała się głęboko w serca i umysły Polaków. Po dziś dzień wspomina się z wielką sympatią i życzliwością osobę Księdza Prymasa, szczególnie w tych ośrodkach i miejscach, gdzie przebywał, sprawował Msze Święte i wygłaszał homilie. Atmosferę i entuzjazm wspominają także w rozmowach z Polakami Anglicy, szczególnie katolicy, uznający w osobie Księdza Prymasa wielkiego przywódcę Kościoła i Narodu – zwłaszcza w trudnym okresie komunistycznym, w którym to przypadła Prymasowi Glemptowi rola duchowego i ojcowskiego przewodniczenia Kościołowi w Polsce.

1. B. Hume, *Przemówienie na Lotnisku Heathrow z 21 lutego 1985*, [w:] J. Glemp, *Boże coś Polskę posłał nad Tamizę. Wizyta duszpasterska w Wielkiej Brytanii 21 II – 4 III 1985*, Poznań 1998, s. 188
2. W. Wyszowadzki, *Wprowadzenie*, [w:] J. Glemp, *Boże coś Polskę*, dz. cyt., s. 5.
3. Pierwszą audycję w języku polskim BBC nadało 7 września 1939, cztery dni po przystąpieniu Wielkiej Brytanii do wojny z Niemcami. Audycję otworzyło przemówienie ambasadora RP w Londynie, Edwarda Raczynskiego, który podkreślał, że Polska walczy z najeżdżącą „w imię zasad wolności i sprawiedliwości, którym nie sprzeniewierzyła się w swej historii”.

Duszpasterska wizyta Prymasa w Wielkiej Brytanii odbiła się szerokim echem zarówno w prasie polskiej, jak i brytyjskiej. Polska, przeżywając chwile prześladowania, nie uległa komunistom, którzy za wszelką cenę próbowali zniszczyć wiarę. Naród opierał się represjom, dzielnie bronił tego, co było dla niego świętością. Wartości chrześcijańskie, co pokazuje historia, zawsze zwyciężały. Gdy więc Ksiądz Prymas odwiedzał polskie ośrodki katolickie w Wielkiej Brytanii, spoglądano na niego jako na prawdziwego przywódcę Kościoła w Polsce.

Tygodniki katolickie, takie jak „Catholic Universe”, „Tablet”, czy „Times”, a z polskich – „Gazeta Niedzielną”, „Czyn Katolicki”, „Dziennik Polski”, czy „Tydzień Polski”, publikowały obszerne relacje z przebiegu spotkań Prymasa z Rodakami. Warto podkreślić także ten fakt, że Polacy żyjący na Wyspach Brytyjskich czuli dumę i radość w związku z przybyciem głowy Polskiego Kościoła. Wszędzie pokazywano Dostojnemu Gościowi wielki dorobek w postaci własnościowych kościołów, kaplic i ośrodków parafialnych⁴. Polacy zaprezentowali się również Prymasowi jako solidna, uczciwa i pozytywna grupa narodowościowa, która w zasadzie nigdy nie przysparzała trudności i kłopotów władzom Anglii, jak również i hierarchii Kościoła w Wielkiej Brytanii. Podkreślenie politycznego oblicza emigracji polskiej w Wielkiej Brytanii, które początkowo irytowało różnych polityków, zostało z czasem przyjęte przez wszystkich. Brytyjczycy, w miarę upływu lat, nauczyli się również oceniać „tę inność” emigracji polskiej i darzyć ją sympatią z racji jej patriotycznego trzonu. Nic dziwnego zatem, że liczne prasowe, radiowe czy telewizyjne wzmianki i komentarze angielskie dotyczące Dostojnego Gościa ukazywały sympatię dla Księdza Prymasa i polskich społeczności.

Dawało się odczuć pragnienie uczciwego komentowania wszystkich wypowiedzi prasowych Księdza Kardynała. W czasie trwania wizyty, oprócz sekcji polskiej radia BBC, prawie wszystkie dzienniki telewizyjne podawały krótkie sprawozdania z jej przebiegu. Angielskie tygodniki: „The Times” i „The Guardian” informowały na bieżąco czytelników o postępie i przebiegu wizyty, poczynając od powitania na lotnisku Heathrow przez księdza kardynała Basila Hume’a, Arcybiskupa Westminsteru. Nie omieszczał on przypomnień kilku bolesnych spraw związanych z emigracją polską w Wielkiej Brytanii: „Obecność polskiej wspólnoty w Wielkiej Brytanii w dużej mierze wywodzi się z tamtych

4. Pierwszą polską świątynią na terenie Wielkiej Brytanii był kościół pw. Matki Bożej Częstochowskiej i św. Kazimierza w Londynie. Został zakupiony w 1929 staraniem ks. Teodora Cichosa SDB, rektora polskiej misji w Londynie i pani Zofii Pace. Poświęcony 12 października 1930 przez kard. Augusta Hlonda.

dni wspólnych walk. Wspólnota ta pozostaje dla nas wzruszającym przypomnieniem, że nasze dążenia przed czterdziestu sześciu laty były identyczne. Z bólem uznajemy, że wynik tamtego zmagania był inny od tego, co wyobrażano sobie przed rozpoczęciem wojny. Ponadto doświadczenia narodu polskiego w ostatnich latach poruszyły serca i wywołały współczucie u ludności Wielkiej Brytanii, która tak wspaniałomyślnie odpowiedziała na apel o podjęcie dobrowolnych działań na rzecz Polski”⁵. Z pewnością miał też mówca na myśli pomoc dla Polski w okresie stanu wojennego, szczególnie w postaci medycznej.

Z ciepłym zrozumieniem komentowały dzienniki angielskie także pierwsze słowa Księdza Kardynała Glempa, a szczególnie te, w których zapewniał gospodarzy, że jego intencją nie jest obciążanie ich swoimi problemami, ale że przybywa w duchu radości wiary i w jedności, aby podziękować wszystkim za wielką samarytańską pomoc w okresie kryzysu, która przyczyniła się w dużym stopniu do ulżenia Polakom w ciężkiej sytuacji ekonomicznej kraju⁶.

Dużo uwagi, jak już wspomniałem wcześniej, poświęciły wizycie Księdza Prymasa dwa tygodniki katolickie: „The Catholic Herald” i „The Universe”. Bardziej popularny „The Universe” zamieścił w numerze z 8 marca 1985 roku duży reportaż Sandry Pająk z wieloma zdjęciami kolorowymi i czarno-białymi, ilustrującymi kilka etapów wizyty, między innymi celebrację Mszy Świętej w Katedrze Westminsterskiej z racji Konferencji Episkopatów Europy⁷, wizytę Prymasa Glempa u Prymasa Kościoła anglikańskiego dra Ronalda Runciego oraz wizytę w katedrze w Cardiff, w stolicy Walii. Wcześniej zaś, 1 marca, „The Universe” zamieścił na pierwszej, tytułowej stronie prawie całostronicowy portret Księdza Prymasa pod tytułem: „In form the cold – with a smile”. Natomiast „The Catholic Herald” ograniczył się do rzeczowych komentarzy redakcyjnych oraz do zamówionego artykułu omawiającego historię emigracji polskiej, który od siebie zatytułował po polsku i po angielsku: „Welcome – Witamy”.

Prasa szkocka, pisząca o wizycie Kardynała Glempa w pierwszej kolejności, z racji trasy wiodącej od Szkocji przez środkową Anglię do Londynu, równie przychylnie odniosła się do Księdza Prymasa. Pozytywnie były komentowane wszystkie Jego wystąpienia w środkowej Anglii. Z wielką serdecznością

5. B. Hume, *Przemówienie na Lotnisku Heathrow z 21 lutego 1985*, dz. cyt., s. 188.

6. Por. J. Glemp, *Przybywam w radości wiary i w duchu jedności. Wypowiedź po przybyciu do Anglii – Londyn, lotnisko Heathrow, 21 lutego 1985*, [w:] J. Glemp, *Boże coś Polskę*, dz. cyt., s. 70.

7. W 1965 podczas spotkania 13 przewodniczących narodowych episkopatów w Rzymie powstał komitet, mający na celu wypracowanie możliwości ściślejszej współpracy na szczeblu krajowych episkopatów. Spotkanie założycielskie Rady Konferencji Episkopatów Europy – CCEE (łac. Consilium Conferentiarum Episcoporum Europae) odbyło się w Rzymie w dniach 23–24 marca 1971. W 1985 spotkanie Rady miało miejsce w Londynie.

i życzliwością ukazano w prasie szkockiej na przykład spotkanie Dostojnego Gościa z przedstawicielami Kościoła katolickiego w Szkocji, a mianowicie z kardynałem Gordonem Gray'em, arcybiskupem Thomasem Winningem i z innymi katolickimi biskupami, jak również entuzjastyczne spotkanie ze społecznością polską i angielską w Edynburgu, Glasgow i w „polskim” sanktuarium w Carfin⁸. Na szczególną też uwagę zasługuje miłe spotkanie Prymasa Polski z gen. Stanisławem Maczkiem, dowódcą I Dywizji Pancерnej.

Dużo uwagi wizycie Księdza Prymasa Glempa poświęciły angielskie tygodniki lokalne, czy to z okazji odwiedzin polskich ośrodków parafialnych w środkowej Anglii, czy też ze spotkań ekumenicznych z przedstawicielami Kościoła anglikańskiego. Jednym z bardzo pozytywnie zanotowanych wydażeń była wizyta Księdza Prymasa u arcybiskupa Yorku, dra Johna Habgooda i wspólna z nim inspekcja zniszczonego niedawno przez pożar transeptu południowego katedry, zaliczanej do jednej z najpiękniejszych w Wielkiej Brytanii.

Na szeroką skalę prasa, a także i telewizja brytyjska komentowała obecność Prymasa na Cmentarzu Lotników w Newark⁹. Przypomnieniem wkładu lotników polskich do zwycięstwa w bitwie o Wielką Brytanię były wypowiedziane tam słowa modlitwy Księdza Prymasa za zmarłych lotników¹⁰. W czasie nabożeństwa na cmentarzu Kardynał Glemp złożył wiązanek biało-czerwonych goździków na grobach polskich bohaterów czasu ostatniej wojny światowej. Relacje z tych uroczystości były obszernie komentowane w lokalnej prasie, która, oprócz dobrych sprawozdań, zamieściła również szereg pięknych zdjęć.

8. Po raz pierwszy Polacy przybyli do tego szkockiego sanktuarium maryjnego jeszcze w wojskowych mundurach w 1940 wraz ze swoim biskupem polowym Józefem Gawliną. I tak trwa to pielgrzymowanie po dziś dzień. Na te pielgrzymki przybywał ks. kardynał Władysław Rubin. W 1963 poświęcił piękną polską kapliczkę według projektu Tadeusza Zielińskiego, który wyrzeźbił sławny wizerunek Matki Boskiej Kozielskiej. Również wiele razy przyjeżdżała na doroczną pielgrzymkę ks. arcybiskup Szczepan Wesoły.
9. Cmentarz w Newark jest jedną z największych polskich nekropolii w Wielkiej Brytanii (łącznie 440 pochowanych Polaków), a także największym polskim cmentarzem lotniczym na świecie. Spoczywa na nim łącznie 353 lotników Polskich Sił Powietrznych. Poza lotnikami na cmentarzu pochowano trzech prezydentów RP na uchodźctwie, sześć ofiar katastrofy gibraltarskiej (Naczelny Wódz gen. Władysław Sikorski został ekshumowany 13 września 1993 i spoczął na Wawelu) oraz 45 żołnierzy armii, których większość stanowią spadochroniarze.
10. „To miejsce jest przejmującym dowodem, jak bardzo naturalnie Polska czuje się pełnoprawnym członkiem rodziny narodów europejskich. Nie dlatego, że miejsce w tej rodzinie krwią swoich synów nabyła. Wprost przeciwnie – Polacy tutaj spoczywający mieli pełną świadomość, że do tej rodziny na mocy dziedzictwa należą. A więc w obronie tego dziedzictwa poświęcili życie. Sami przez to stali się dla nas dziedzictwem zobowiązującym do wierności i troski”. J. Glemp, *Ofiara w trosce o dziedzictwo Europy. Słowo do Polaków podczas modlitwy przy grobach żołnierzy polskich – Newark, cmentarz polski, 25 lutego 1985*, [w:] J. Glemp, *Boże coś Polskę*, dz. cyt., s. 104.

Atmosferę ciepłej i przyjaznej uwagi prasy angielskiej względem osoby Księdza Prymasa i polskich wspólnot emigracyjnych podkreślały jeszcze końcowe reportaże tygodników lokalnych, w miejscach, gdzie społeczność polska jest licznie reprezentowana, a mianowicie w dzielnicach Ealing czy Balham. „Ealing Gazette”, „South London Press” i „Balham and Tooting News” zamieszczały obszernie komentarze i liczne fotografie, niektóre wielobarwne. W ten sposób pisma te wyrażały sympatię względem Prymasa Polski, który zaskarbił sobie serca Anglików, jak pisał o nim Beth Miller. Ten sam autor w jednym z artykułów pisał o owocach, jakie przyniosła wizyta Księdza Prymasa w Anglii, Walii i Szkocji. Jego zdaniem utwierdziła jeszcze bardziej Rodaków w wierze i patriotyzmie.

Wspomniana już wcześniej polska prasa na bieżąco informowała Polaków o przebiegu wizyty Księdza Kardynała, poczynając od szkockich rubieży poprzez wizyty w polskich ośrodkach, takich jak: Manchester, Bradford, Huddersfield, Leeds, Leicester, Coventry, Birmingham, aż po Laxton Hall, miejscowość, gdzie mieszkał jego założyciel ks. inf. Władysław Staniszewski, długoletni Rektor Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii.

Istotnie, wizyta Księdza Prymasa była dla emigracji polskiej przeżyciem wyjątkowo ożywczym. Pozwoliła dać upust nagromadzonym tęsknotom za utraconym ojczystym krajem, z którego najwyższym przedstawicielem duchowym czuła ścisłą więź od pierwszych kontaktów. Tym też należy tłumaczyć fakt tak licznej obecności Polaków na Mszach Świątych i nabożeństwach sprawowanych przez Księdza Kardynała. Przeżywano wspólną atmosferę modlitewną wiernych, który chętnie słuchali Księdza Prymasa i wiele od niego oczekiwali. Stąd również tak pięknie witano Dostojnego Gościa w polskich progach i angielskich świątyniach. W powitaniach akcentowano silną więź i jedność z narodem. O niej mówił w swych homiliach Ks. Prymas zachęcając do wierności Bogu i trwaniu w łączności z ojczyzną.

„Gazeta Niedzielną” przez kilka tygodni przedrukowywała wszystkie homilie Ks. Prymasa, aby jego pouczenia przetrwały w słowie pisanym jako program religijny i patriotyczny. Zamieszczała też reportaże z dokładnego przebiegu uroczystości z poszczególnych ośrodków, które Ksiądz Prymas odwiedzał, dając też świadectwo wdzięczności za obecność Księdza Kardynała w parafiach i instytucjach społecznych, jak Polski Ośrodek Społeczno-Kulturalny (POSK), Biblioteka Polska, Instytut i Muzeum im. Gen. Władysława Sikorskiego, Fawley Court, dom prowincjalny Księża Marianów.

Z artykułów prasowych, których było bardzo wiele, wynika niezbicie, że w miarę jak upływały dni spotkania Polaków z Księdzem Prymasem, wzrastała

obopólna temperatura przyjaźni, zrozumienia, zaufania. Ksiądz Kardynał „stał się nam coraz bliższym, bardziej NASZ” – jak mówili niektórzy Polacy. Nie tylko utwierdzały się więzi z Kościołem w ojczyźnie, ale zacieśniały się także związki z brytyjskim Kościołem katolickim. Dzięki tej wizycie zaczęto odczuwać jedność Kościoła w kraju i Kościoła na emigracji w żywszy i bardziej dominujący sposób. Dostrzeżono także dobitnie nagłą potrzebę współpracy emigracji z krajem na wszystkich płaszczyznach: medycznej, charytatywnej, kulturalnej, naukowej, czy też konieczność emocjonalnego zespolenia z krajem ojczystym przez przeróżne wymiany i kontakty osobiste.

Pobyt Jego Eminencji w Londynie, tuż przed zakończeniem wizyty był wręcz tryumfalnym zamknięciem niezwykle udanych spotkań z emigracją polską na Wyspach Brytyjskich. Liczebność wiernych, na przykład w Londynie, przekroczyła wszelkie oczekiwania organizatorów. Wspólnoty parafialne na Balham, Ealingu, Shepherds Bush i na Devonii przeżyły swe wielkie dni, tak jak parafie na terenie Szkocji, Walii, Cardiff, Midlandów czy w Swindon.

Ukoronowaniem pasterskiej wizyty Księdza Prymasa Glempa – w oczach polskiej i nie tylko polskiej prasy – było spotkanie modlitwne w południowym Londynie na Balham. W uroczystej Mszy Świętej w niedzielę wieczorem wzięło udział około dwa tysiące młodzieży. Po Mszy nastąpiło spotkanie Księdza Prymasa z młodym pokoleniem Polaków w ośrodku parafialnym. Wszyscy z radością witali Księdza Kardynała i zadawali mu wiele pytań, szczególnie o Polskę, Kościół i młodych ludzi w Polsce. Spotkanie prowadził ks. Biskup Szczepan Wesoły, Delegat Prymasa Polski dla Duszpasterstwa Emigracji¹¹.

Na uwagę zasługuje również spotkanie Księdza Prymasa z przedstawicielami Instytutu Polskiego Akcji Katolickiej w Wielkiej Brytanii, Polskiej Macierzy Szkolnej, Polskiego Ośrodka Społeczno-Kulturalnego, kombatanami oraz członkami innych organizacji. Wszyscy dziękowali Księdzu Prymasowi, że potrafił wzmocnić ich duchowo, że niektórym przyniósł nadzieję i pociechę, a także przyczynił się do zbliżenia Polski do Wielkiej Brytanii.

Wielkie duchowe dziedzictwo, Chrystusowy Kościół w Irlandii, Prymas Polski odwiedził w dniach od 18 do 23 stycznia 1988. Na zaproszenie księdza kardynała Tomása Ó Fiaicha, wielkiego przyjaciela Polaków, Prymas Polski udał się z ekumeniczną wizytą do kraju świętego Patryka, w Tygodniu Modlitw o Zjednoczenie Chrześcijan.

11. P.H., *Prymas Polski na Balham*, „Dziennik Polski”, 4 marca 1985; P. Hęciak, *Młodzież z Prymasem. Niezapomniane spotkanie na Balham*, „Gazeta Niedzielną”, 11 marca 1985.

Droga do Irlandii wiodła ponownie przez Londyn. Z lotniska Heathrow Dostojny Gość przybył najpierw do polskiego kościoła pw. św. Andrzeja Boboli, gdzie przewodniczył Mszy świętej i wygłosił homilię, w której nawoływał do jedności: „A więc my, jako prawdziwi chrześcijanie, mamy w sposób świadomy kształtować naszą jedność. Ma ona pokonywać niechęci, ma ona wykraczać poza bariery uprzedzeń psychologicznych. Kościół ma przewycięzać te przeszkody, bo głosi miłość nadprzyrodzoną, która w człowieku powinna pokonać naturalne odruchy”¹². Po Mszy świętej spotkał się z wiernymi, a następnie przybył do Polskiej Misji Katolickiej na Devonii, gdzie wieczorem celebrował Mszę świętą. W homilię mówił o Chrystusie, który jednoczy nas wszystkich: „Każdy z nas jest więc powołany, ażeby dokonać w swoim życiu jakiegoś dobra. Możemy go dokonać, o ile szukamy woli Bożej i jej wypełnienia. Nasz naród rozproszył się po wszystkich niemal kontynentach po to, ażeby dawał świadectwo ukochania Maryi, zawierzenia Ewangelii i pragnienia, by chwała Boża rozbrzmiewała w świecie”¹³. Po zakończeniu Mszy świętej Ksiądz Prymas spotkał się z wiernymi.

Nazajutrz, w drodze na lotnisko Heathrow, Ksiądz Prymas złożył kurtuazyjną wizytę Nuncjuszowi Apostolskiemu w Londynie abp Luigi Barbarito. Potem odleciał do Belfastu, gdzie, udzielając na lotnisku wywiadu, mówił: „Przyjeżdżam do Irlandii na zaproszenie kardynała Tomasa O’Fiaicha, Prymasa całej Irlandii (...). Nasze spotkania są znakiem życzliwości i kościelnej przyjaźni, jaka panuje wśród hierarchii Kościoła katolickiego i anglikańskiego”¹⁴.

W dniach od 18 do 23 stycznia 1988, Prymas Polski przewodniczył uroczystościom ekumenicznym i wygłaszał homilie, m.in. w katedrze anglikańskiej pw. św. Anny w Belfaście. 20 stycznia celebrował Mszę Świętą w katolickiej katedrze w Armagh, nawołując, by szczególnie w Tygodniu Modlitw o Zjednoczenie Chrześcijan „prosić Jezusa Chrystusa oto, by chrześcijanie, którzy są w rozproszeniu, zebrali się jako jedna owczarnia”¹⁵. 21 stycznia Ksiądz Prymas przybył do Dublina. W katolickiej prokatedrze pw. Niepokalanego Poczęcia

12. J. Glemp, Świadomie kształtować jedność. Homilia podczas Mszy świętej – Londyn, kościół pod wezwaniem świętego Andrzeja Boboli, 18 stycznia 1988, [w:] J. Glemp, *Na wyspie świętego Patryka. Wizyta duszpasterska w Irlandii 18–23 stycznia 1998*, Poznań 1992, s. 43.

13. J. Glemp, *Jednoczy nas Chrystus. Homilia podczas Mszy świętej – Londyn, kościół pod wezwaniem Matki Boskiej Częstochowskiej i św. Kazimierza*, 19 stycznia 1988, [w:] J. Glemp, *Na wyspie świętego Patryka*, dz. cyt., s. 46.

14. J. Glemp, *Należymy do jednego Kościoła Chrystusowego. Wypowiedź po przybyciu do Irlandii – Belfast-Aldergrove, lotnisko, Business Centre, sala konferencyjna*, 19 stycznia 1988, [w:] J. Glemp, *Na wyspie świętego Patryka*, dz. cyt., s. 50.

15. J. Glemp, *Dobry Pasterz. Homilia podczas Mszy świętej – Armagh, katedra katolicka pod wezwaniem świętego Patryka*, 20 stycznia 1988, [w:] J. Glemp, *Na wyspie świętego Patryka*, dz. cyt., s. 57–58.

NMP, odprawił Mszę Świętą i wygłosił homilię. Tego samego dnia Dostojny Gość spotkał się z rodakami w Dublinie w Polskim Ośrodku Społeczno-Kulturalnym. Spotkanie przebiegało w ciepłej i miłej atmosferze.

Tak oto w ciągu zaledwie kilku dni Prymas Polski raz jeszcze ukazywał dzisiejszemu światu, że „doskonała miłość, która usuwa lęk”, może zawsze zrodzić owoce w postaci poszanowania człowieka i jego godności oraz jest zdolna doprowadzić do jedności, o którą modlił się na Ostatniej Wieczerzy Jezus Chrystus: „Ojcze spraw, aby wszyscy stanowili jedno” (J 17,21). Dialog międzywyznaniowy, któremu przez kilka dni przewodniczył Prymas Polski, z całą pewnością zbliżył do siebie nie tylko lokalne Kościoły różnych wyznań chrześcijańskich, ale i umocnił więź pomiędzy Kościołem świętego Patryka i Kościołem świętego Wojciecha. Ta wizyta stała się bardzo ważna w kontekście samej katechezy. To była katecheza o ekumenizmie, dialogu i pojednaniu. O przebiegu ekumenicznej wizyty polskiego Prymasa pisała obszernie lokalna prasa świecka i katolicka¹⁶.

PASTORAL VISITS CARDINAL JÓZEF GLEMP, PRIMATE OF POLAND, IN ENGLAND, WALES AND SCOTLAND FROM FEBRUARY 21, 1985 TO JANUARY 4, 1985 AND IN IRELAND FROM JANUARY 18, 1988 TO JANUARY 23, 1988

Summary

The article describes a pastoral visit by Cardinal Jozef Glemp, the Polish Primate in Great Britain (England, Scotland and Wales) in 1985 and a visit in Ireland in 1988. The author portrays the significant meaning of the visit equally to the Polish Catholic community on the British Isles and to the Primate's unprecedented contribution in building a bridge between the Polish and the British communities. The visit contributed to the better understanding by the British people of the history, mentality and the cultural values of the society of the Polish nation. At the same time it also helped to influence a lively ecumenical dialog between Christian communities in Great Britain. It highlighted to the Western world the difficult political situation of the communist Poland, oppressed by leaders hostile to the church. The visit by Cardinal Glemp assisted

16. M.in. „Armagh Paris Weekly – Biuletyn” z 17 stycznia 1988.

greatly in initiating new programmes of helping Poles back home in areas of medicine, culture and society in general. The author reminds us of the significance of the Primate's visit, vividly commented by the British media: television, radio and the press, which unanimously related with great respect and recognition for the Head of the Polish Church and all its official meetings with the hierarchy of the Catholic and Anglican churches in Britain.

Słowa kluczowe: pasterska wizyta Prymasa Polski, dialog ekumeniczny, Polski rzymskokatolicki kościół w Wielkiej Brytanii

Key words: a pastoral visit by the Primate of Poland, ecumenical dialogue, Polish Roman Catholic Church in Great Britain

BIBLIOGRAFIA

- Glemp J., *Prymas Polski o swojej wizycie w Wielkiej Brytanii (21 II–4 III 1985)*, „Duszpasterz Polski Zagranicą”, nr 3/1985, s. 428–431.
- Glemp J., *Zwycięstwo Ducha. Kazanie podczas Gorzkich Żali*, Huddersfield, kościół pw. Matki Boskiej Częstochowskiej Królowej Polski, 24 lutego 1985, [w:] J.
- Glemp, *Boże coś Polskę posłał nad Tamizę. Wizyta Duszpasterska w Wielkiej Brytanii 21 II–4 III 1985*, Poznań 1988, s. 92–96.
- Glemp J., *Naród głęboko kochający Boga. Homilia do Polonii*, Birmingham, katedra pw. Świętego Chada, 26 lutego 1985, [w:] J. Glemp, *Boże coś Polskę posłał nad Tamizę. Wizyta duszpasterska w Wielkiej Brytanii 21 II–4 III 1985*, Poznań 1988, s. 115–119.
- Wyszowadzki W., *Witamy Jego Eminencję Ks. Kardynała Glempa, Prymasa Polski wśród nas*, [w:] Nabożny M. (red.), *W trosce o Kościół i Polonię. Wybór publicystyki z lat 1982–2014*, Lublin 2015, s. 39–42.
- Wyszowadzki W., *Wprowadzenie*, [w:] J. Glemp, *Boże coś Polskę posłał nad Tamizę. Wizyta duszpasterska w Wielkiej Brytanii 21 II-4 III 1985*, Poznań 1988, s. 5–52.
- Wyszowadzki W., *Posługa duszpasterska Polakom na emigracji Kardynała Józefa Glempa, Prymasa Polski*, [w:] Nabożny M. (red.), *W trosce o Kościół i Polonię. Wybór publicystyki z lat 1982–2014*, Lublin 2015, s. 157–172.
- Wyszowadzki W., *Zatroskany o swoich rodaków*, [w:] Dziuba A. F. (red.), *Trwać pod spojrzeniem Pana. Księga Pamiątkowa Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie dla Jego Eminencji Księdza Kardynała Józefa Glempa Prymasa Polski Arcybiskupa Warszawskiego Wielkiego Kanclerza*

UKSW w dwudziestą piątą Rocznicę święceń biskupich, Warszawa 2004,
s. 349–367.

Wyszyński S., *Z rozważań nad kulturą ojczystą*, Warszawa 1998.

XXV lat Szkoły Polskiej w Coventry, [wydanie jubileuszowe], Coventry 1978.